

Samen vluchten?

Fragment uit *De brieven van Mia*,
Astrid Sy & Djenné Fila (ill.),
Rose Stories, 2017.

Dit fragment mag uitsluitend voor
educatieve doeleinden worden
gebruikt en niet verder worden
verspreid.

Amsterdam, 18 september 1942

Lieve Isa,

Je weet dat ik niet vaak huil, maar gister heb ik gehuild, de hele avond. Om die lieve Sarah. Ik heb haar vorige week nog gezien en nu is ze weg... Lenie kwam me halen. We hebben het hele eind naar Sarahs huis gerend, maar we waren te laat. De deur stond open. Ze hebben haar hele gezin meegenomen, Isa. Haar ouders, broertje en zusje van zeven maanden. En haar oma. Dat is toch niet te geloven? De winter komt eraan, hoe moeten ze de kou in Polen of Duitsland overleven? Wat moeten ze sowieso met oma's en baby's in werkkampen? Politieagenten hadden het huis al overhoopgehaald en alles van waarde hebben ze weggehaald. Ik heb snel wat fotoalbums en Sarahs

zelfgemaakte schilderijen meegenomen. Ik weet dat ze die waardevoller vindt dan juwelen en tafelzilver. Voor als ze terugkomt; áls ze terugkomt.

Ik zit in het raamkozijn te schrijven. Er is niet veel anders meer te doen dan schrijven en wachten... De rillingen lopen over mijn lijf. Voel jij het ook? De sfeer in de Jodenbuurt wordt grimmiger... Ik betrap mezelf erop dat ik steeds vaker uit het raam kijk met de afschuwelijke gedachten in mijn hoofd dat ze elk moment bij ons in de straat kunnen komen om ons op te halen. Ik ga alleen nog maar de straat op als het echt niet anders kan. En dan kijk ik voortdurend over mijn schouder. Van een blaffende hond of de motor van een auto stolt mijn bloed al. Die vervloekte razzia's. Als vee drijven ze ons bijeen, gooien ons in vrachtwagens en zetten ons op de treinen.

Lieve Isa, kom alsjeblieft morgen langs, ik zeg het niet graag, maar ik heb je nodig. Ik wil dat je piano voor me speelt en me in je armen houdt. Ik wil deze gruwelijke hel waar we in leven vergeten, al is het maar voor heel even.

Liefs Mia

Laila zit in kleermakerszit op haar bed. Mia's brieven liggen in twee rijen op Laila's bed, op volgorde van datum. Ze is extra vroeg opgestaan zodat ze voor school nog even kan lezen.

Vanaf het andere bed klinkt gekreun. Een slaperig hoofd met warrig haar verschijnt vanonder de dekens.

‘Laila, het is halfzeven! Ben je gek geworden?’ roept Rasha, Laila’s oudere zus, terwijl ze zich weer omdraait en haar kussen op haar hoofd legt.

Maar Laila gaat te zeer op in Mia’s woorden om Rasha te horen. Het is Laila niet ontgaan dat Mia’s brieven steeds dreigender en dringender van toon worden. Slordiger geschreven ook, Laila kan ze steeds moeilijker lezen. Alsof Mia steeds onrustiger werd, Laila kan het bijna zelf voelen. Voorzichtig stopt ze de brief terug in de envelop en legt hem netjes op het lege plekje tussen twee andere brieven. De stem van meester Lenn klinkt in haar hoofd, hij praat over kampen en hoe alle Nederlandse Joden werden weggevoerd; dat ze in kampen moesten werken, leden aan honger en kou... Een gevoel van onbehagen besluit Laila als ze denkt aan wat meester Lenn nog meer over die kampen zei.

‘Iedereen die te jong of te oud was, of niet sterk genoeg werd direct vermoord...’ herhaalt Laila meester Lenns woorden. Zou die Sarah uit Mia’s brief ook direct bij aankomst zijn vermoord? Of was ze misschien sterk genoeg geweest om te werken?

Laila pakt de volgende brief op en leest verder.

Amsterdam, 5 november 1942

Isa, heb je het al gehoord? De Gestapo heeft het Joodse blindeninstituut leeggehaald. Volgens meneer Lakmaker was het een verschrikkelijk gezicht. De agenten behandelden de blinden wreed en lachten ze uit. Ze werden de wagens in getrapt, terwijl ze struikelden en vielen omdat ze natuurlijk niets konden zien. Vertel jij mij eens wat ze met blinden aan moeten in werkkampen... Ik krijg steeds meer het gevoel dat we naar het slachtblok worden gedreven. En die verschrikkelijke geruchten... Dat ze Joden in het oosten met een soort gas van kant maken. Staat dat ons allemaal te wachten? Ze zeggen dat als we gewoon doen wat ons opgedragen wordt, het allemaal wel goed komt... Maar mijn gevoel zegt me dat dit niet klopt, Isa. Steeds meer mensen 'verdwijnen'... Verstoppem zich in de stad of op het platteland voor de Duitsers...

Liefs Mia

'Verdwijnen...' mompelt Laila en ze raakt de letters die Mia geschreven heeft aan. 'Verstoppem zich in de stad of op het platteland...' Wat zei meester Lenn hier nou over?

Rasha springt op uit haar bed. Met een vuile blik naar Laila stormt ze de slaapkamer uit en slaat de deur overdreven hard achter zich dicht.

‘Mama, ik slaap niet meer met dat kind op een kamer!’ hoort Laila Rasha vanuit de woonkamer schreeuwen.

Laila legt de brief opzij, loopt naar het kleine raam en kijkt naar buiten. Een zwak zonnetje komt net op. En met de zon, doemt de stem van meester Lenn op vanuit Laila’s gedachten.

‘Een klein aantal Joden vertrouwde het niet en wist zich te verschuilen voor de nazi’s. *Onderduiken*. Zo noemen we dat. Overal in Nederland – op zoldertjes, in kelders en op andere geheime plekken, ver van de gevaarlijke grote steden waar de nazi’s op de Joden jaagden – verstopten Joodse mannen, vrouwen en kinderen zich om zo te proberen aan de transporten te ontsnappen.’

‘Onderduiken...’ zegt Laila hardop en ze voelt een prikkel langs haar rug gaan van de opwinding. Natuurlijk, Mia is gaan onderduiken! Want als iemand dat zou doen, is het Mia wel. Vast samen met Isa. Ze rent weer naar haar bed en pakt de volgende brief op.

Amsterdam, 16 november 1942

Lieve Isa,

Ik kan het nog steeds niet geloven... Drie van onze mensen opgepakt... Maar we kunnen nu niet met ons werk stoppen! Niet nu het nog nooit zo belangrijk is

geweest! Ik vind het belachelijk dat we ons gedeisd moeten houden. Die Peter Konijn is een angsthaas. Wij hebben dat pakket nog dat geleverd moet worden op 28 november. Ik zit erover te denken het gewoon te doen. Wat dan nog als de Gestapo lucht van ons krijgt? Ik ben niet bang voor ze. Mij krijgen ze niet. Ik zal nooit stoppen te vechten tegen de leugens die de Duitsers verspreiden. Mijn pen is scherper dan hun zwaard. Ik ga door tot de laatste snik met het verspreiden van de waarheid en helpen waar ik kan. Dat is onze plicht, Isa. Je zegt wel dat ik voorzichtig moet zijn, maar jij dan? Je weet dat ik al jouw brieven vernietig nadat ik ze lees, om geen bewijs te hebben rondslingeren voor als de Gestapo hier een inval komt doen. Ik draag jouw brieven tenminste niet altijd in mijn zakken als een talisman zoals jij (hoe romantisch je dit ook vindt).

Dit is precies waarom ik vind dat we plannen moeten gaan maken voor als ze inderdaad lucht van ons krijgen... Het wordt tijd dat we maatregelen gaan nemen...

Liefs Mia

Laila fronst. Het lijkt wel alsof ze ruzie hebben... En dit vermoeden wordt bevestigd als Laila de volgende brief opent:

Amsterdam, 18 november 1942

Isa, ik wil geen ruzie met je, maar je gedraagt je echt onredelijk. Ik kan zo niet met je praten, dus ik schrijf het je maar. Je gaat niet, hoor je? Ik verbied het je! Ik weet wat je denkt: Ik ben sterk en ik kan het wel een paar maanden volhouden in de werkkampen tot de oorlog voorbij is. Maar ik zeg het je, Isa, als je gaat, ga je je dood tegemoet, dat weet ik zeker.

Ik kan je familie niet meer overhalen, god weet dat ik het geprobeerd heb. Ik weet dat je me hard vindt en ongepast, zoals ik tegen je zus heb gesproken. Maar Suzanna wil haar kleine kinderen meenemen! Naar de werkkampen! Ze stuurt hen de dood in! Ik weet van de familie Zwart dat ze hun dochttertje ook in veiligheid hebben gebracht bij een niet-Joods gezin. Waarom doet Suzanna dit niet ook? Ik kan haar daarbij helpen, ik ken iemand die mij heeft beloofd altijd voor me klaar te staan.

Misschien vind je me ongevoelig... Ik weet dat onderduiken niet zonder risico's is... Ze zeggen dat de Gestapo dan komt voor de achtergebleven familie. En ik snap dat je je ouders niet in de steek wil laten en Suzanna en Ben ook niet, maar wat dacht je van mij? Je kan mij ook niet in de steek laten! We kunnen het ons niet veroorloven in tijden als deze om niet voor onszelf te kiezen. Je zei dat je je over een week moet

registreren voor het transport dat vertrekt in de nacht van 29 op 30 november. Dat betekent dat we dus nog een week hebben om een onderduikplek te vinden... Jezus vindt me een lafaard. Ze vindt dat ik niet alleen mijn familie maar ook de jouwe in gevaar breng met mijn plannen. Daar kan ik mee leven, Isa. Waar ik niet mee kan leven, is jou kwijtraken.

Liefs Mia

Laila begint zich af te vragen wie de Gestapo is. Hoewel ze het niet precies weet, krijgt ze er in elk geval de rillingen van. Misschien waren het wel extra gevaarlijke Duitse soldaten... Laila opent snel de volgende brief.

Amsterdam, 25 november 1942

Isa, je zus belde net dat je je geregistreerd hebt voor het transport in de nacht van 29 op 30 november. Daarom ontwijk je me dus. Ik kom zo naar je toe.

Laila's hart begint sneller te kloppen. Het zou toch niet waar zijn... Ze krimpt ineem als ze een nieuwe envelop een beetje scheurt. Maar ze kan gewoon niet wachten de inhoud van de brief te kennen.

Amsterdam, 26 november 1942

Isa, je moet eens ophouden over die verdomde corruptie. Alleen maar omdat anderen geen goede connecties hebben om te kunnen onderduiken, betekent dat niet dat jij hier geen gebruik van kan maken. Het is nu niet de tijd om rekening met anderen te houden. Je moet je eigen hachje redden. Het gaat om een kwestie van leven en dood, ik weet het zeker! En begin nu niet weer over dat het nieuws van de Engelse radio over de gruweldaden van de Duitsers tegen de Joden, anti-Duitse propaganda is. De Joden vernietigen was Hitlers plan vanaf het begin. Die werkkampen zijn gewoon een smoes. Uiteindelijk wil hij ons allemaal vermoorden. Het is me allemaal glashelder nu.

Ik heb mijn keuze gemaakt, Isa, wat is de jouwe?

De deur van de slaapkamer gaat open en Laila schrikt op. 'Laila, waar blijf je nou? Mama heeft je al drie keer geroepen,' zegt Sami vanuit de deuropening.

'Ik heb je toch gezegd dat je altijd moet kloppen?' zegt Laila geïrriteerd. Met tegenzin verlaat ze Mia's wereld en loopt ze haar slaapkamer uit.

Iedereen zit al aan de ronde tafel. Het is zo'n plastic tafel, die normaal als tuinmeubilair dient.